

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Prof. Dr. Ergin ÇİFTÇİ

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Çocuk Enfeksiyon Hastalıkları Bilim Dalı

www.erginciftci.com

11 Kasım 2025

DÖKÜNTÜ YAPAN HASTALIKLAR

Papüloveziküler Döküntü Ayırıcı Tanı

Çiçek hastalığı

Suçiçeği

Herpes simpleks virüs enfeksiyonları

Enterovirüs enfeksiyonları

İmpetigo

DÖKÜNTÜ YAPAN HASTALIKLAR

Çiçek (Variola)

DÖKÜNTÜ YAPAN HASTALIKLAR

Suçiçeği

DÖKÜNTÜ YAPAN HASTALIKLAR

Herpes Simpleks Enfeksiyonları

DÖKÜNTÜ YAPAN HASTALIKLAR

Herpes Simpleks Virüs Enfeksiyonları

Ekzema Herpetikum

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Etiyoloji

Classification of Human Enteroviruses

Family	Picornaviridae
Genus	<i>Enterovirus</i>
Subgroups*	Poliovirus serotypes 1-3 Coxsackie A virus serotypes 1-22, 24 (23 reclassified as echovirus 9) Coxsackie B virus serotypes 1-6 Echovirus serotypes 1-9, 11-27, 29-33 (echoviruses 10 and 28 reclassified as nonenteroviruses; echovirus 34 reclassified as a variant of coxsackie A virus 24; echoviruses 22 and 23 reclassified within the genus <i>Parechovirus</i>) Numbered enterovirus serotypes (enterovirus 72 reclassified as hepatitis A virus)

*The human enteroviruses have been alternatively classified on the basis of nucleotide and amino acid sequences into 5 species (polioviruses and human enteroviruses A-D).

Coxsackievirüs A16

Enterovirüs 71

Coxsackievirüs A5, 6, 7, 9 ve 10

Coxsackie B virüsleri

Echovirüsler

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Epidemiyoloji

Genellikle bebek ve çocuk yaş grubunda görülür

Genellikle yaz ve sonbahar aylarında salgınlarla seyreder

Bulaşıcılığı yüksek

Özellikle ilk 1 hafta bulaştırıcılık yüksek

Bulaş yolu: Fekal-oral ve solunum yolu

Kuluçka süresi: 3-5 gün

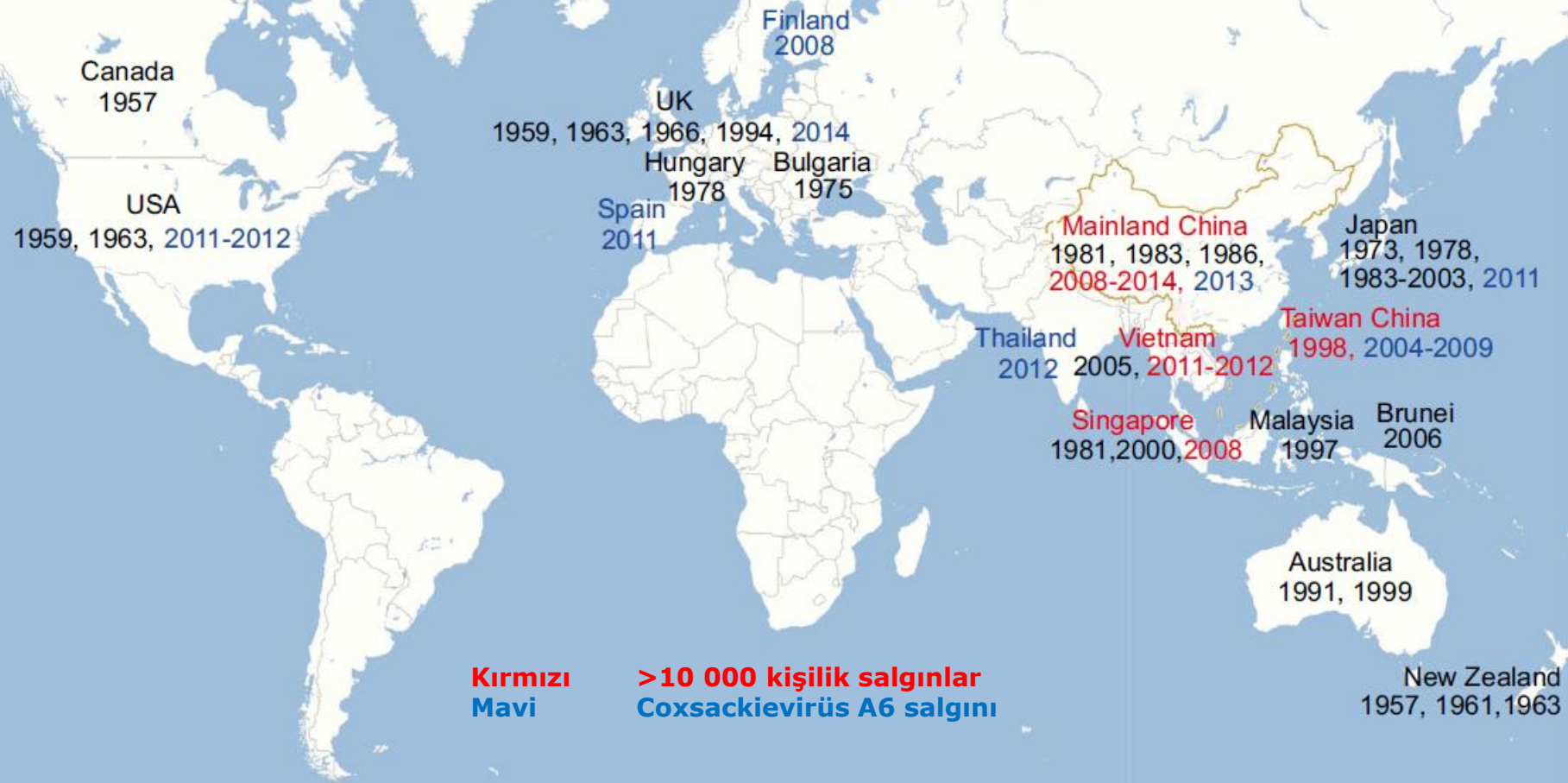

Figure 1. Worldwide epidemics of HFMD (country and year). Red indicates outbreaks of HFMD involved more than 10 000 cases and blue indicates coxsackievirus A6 (CV-A6) infection, which is one of the most common pathogens of HFMD in recent years.

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Semptomlar

Klasik tablo genellikle hafif seyirli bir hastalıktır

Ateş olmayabilir, hafif derecede ateşle seyredebilir

Baş ağrısı

Kusma

Halsizlik

Boğaz ağrısı

İştah kaybı

İshal

Ağız , el ve ayakları özellikle tutan ağrılı lezyonlar

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Klinik Bulgular

Orofarenks inflamasyonuna dağınık veziküller eşlik eder

Dil

Yanak mukozası

Arka farenks

Damak

Diş etleri

Dudaklar

Çevresi eritemli, 4-8 mm, sığ ülserler bırakır

Makülopapüler, veziküler ve/veya püstüler lezyonlar

Ellerde ve parmaklarda

Ayaklarda ayak parmaklarında

Kalça

Kasık

Deride hassas, 3-7 mm veziküller oluşturur

Eller ayaklardan daha sık tutulur

El ve ayak sırtı, aya ve tabandan daha yoğun tutulmuştur

Veziküller yaklaşık 1 haftada iyileşir

Kalçada lezyonlar genellikle vezikül haline gelmez

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Klinik Bulgular

Üç yerleşim yerinin üçünü de tutmayabilir

Nadiren tüm vücuda yayılım gösterebilir

Egzemalı hastalarda yaygın veziküler döküntü oluşturabilir

Ekzema koksakium

Enterovirüs 71 genellikle daha ağır seyrer

Nörolojik tutulum

Kardiyopulmoner tutulum

Coxsackievirüs A16

Enfesalit

Akut flask paralizi

Miyokardit

Perikardit

Şok

Coxsackievirüs A6 **"atipik" el ayak ağız hastalığı** oluşturabilir

Ateş

Yaygın döküntü

Ağrı

Dehidrasyon

Deskuamasyon

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Tedavi

Kendi kendini sınırlayan bir hastalıktır

Özel bir tedavisi yoktur

Semptomatik tedavi verilir

Ağrı kesici ve ateş düşürücülerin kullanımı

Boğaz ağrısını azaltmak için gargara ve spreylere kullanımı

Yeterli sıvı ve beslenme desteği verilmesi

Hastalığın atipik formları tehdit oluşturmaktadır

Antiviral tedavi **IVIG, suramin, rupintrivir, kaempferol**

Aşı

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Korunma

Su ve sabunla sık sık el yıkama

Sık temas edilen yüzeylerin uygun şekilde dezenfekte edilmesi

Temas ile kontamine olan objelerin, oyuncakların uygun şekilde dezenfeksiyonu

Ortak çatal, kaşık kullanımından kaçınma

Yakın temastan (sarılma, tokalaşma) kaçınma

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Türkiye'de Literatür (2010)

THE NEW ENGLAND JOURNAL of MEDICINE

IMAGES IN CLINICAL MEDICINE

Hand, Foot, and Mouth Disease

A 4-YEAR-OLD BOY PRESENTED WITH A 5-DAY HISTORY OF MILD FEVER and malaise and a 3-day history of a vesicular rash involving his hands (Panel A), feet (Panel B), tongue (Panel C), and buttocks. This clinical picture is highly characteristic of hand, foot, and mouth disease, a self-limiting viral disease that is usually caused by coxsackievirus A16 or enterovirus 71. Typical skin lesions are elliptical vesicles surrounded by an erythematous halo. The patient was treated supportively at home without medication. At follow-up 1 week later, his systemic symptoms had improved and the skin lesions were resolving.

Copyright © 2010 Massachusetts Medical Society.

Nadir Goksugur, M.D.

Abant İzzet Baysal University Medical
Faculty
Gölköy, Bolu, Turkey
nadirgo@yahoo.com

Sevil Goksugur, M.D.

İzzet Baysal Women's and Children's
Hospital
Bolu, Turkey

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Türkiye'de Literatür (2013)

24

2012 yılı Haziran ayında İstanbul'da el-ayak-ağız hastalığı sıklığında önemli artış

A significant increase in the frequency of hand-foot-mouth disease in İstanbul in June 2012

Algün Polat Ekinci, Esmâ Erbudak, Can Baykal

İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, Deri ve Zührevi Hastalıklar Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Resim 1. Çocuk hastada el ve bacaklarda çok sayıda papül ve vezikül

Resim 2. Yaygın papül ve veziküller

Özet

2012 yılı Haziran ayında İstanbul Tıp Fakültesi Deri ve Zührevi Hastalıklar Ana Bilim Dalı'nda el-ayak-ağız hastalığı görülme sıklığında önceki yıllara göre çok ciddi oranda artış olduğunu gözledik. Bunu 2011 Haziran ayı verileri ile kıyasladığımızda bu farkın istatistiksel olarak da anlamlı olduğunu saptadık. İl Sağlık Müdürlüğü yetkililerinden ise bu konuda kendilerine başka bir veri ulaşmadığını öğrendik. Bu hastalık için tek bir kliniğin verilerine dayanarak ileri bir yorum yapmak güç olmakla beraber bir salgın olasılığı bulunduğu ve bu konuda tüm ülke çapında verilere ihtiyaç olduğuna dikkat çekmek istiyoruz. (Türkdern 2013; 47: 192-3)

Anahtar Kelimeler: El-ayak-ağız hastalığı, viral döküntü, bulaşıcı hastalık

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Türkiye'de Literatür (2013)

39

Demographic and Clinical Findings in Children with Enteroviral Infection Outbreak

Enteroviral Enfeksiyon Salgını Olan Çocuklarda Demografik ve Klinik Bulgular

Eda Karadağ Öncel¹, Iraz Nar², Yasemin Özsürekcı¹, Gülay Korukluoğlu³,
Ali Bülent Cengiz¹, Mehmet Ceyhan¹, Ateş Kara¹

J Pediatr Inf 2013; 7: 97-101

¹Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı,
Çocuk Enfeksiyon Hastalıkları Bilim Dalı, Ankara, Türkiye

²Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

³Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Viroloji Referans Laboratuvarı, Ankara, Türkiye

Resim 1. Bazı hastalarımızın oral mukoza (a), el (b) ve gluteal bölge (c) lezyonları

Tablo 1. Hastaların demografik ve klinik özellikleri

Özellikler	n=39
Yaş (yıl), ortalanca (minimum-maksimum)	3,9 (10 ay-16 yıl 6 ay)
Erkek cinsiyet, n (%)	23 (59)
Temas öyküsü, n (%)	5 (13)
Ateş, n (%)	26 (66,6)
Başvuru şikayeti, n (%)	
Döküntü	30 (77)
Döküntü+ateş	7 (18)
Ateş	2 (5)
GIS semptomu, n (%)	
İshal	4 (10)
Kusma	2 (5)
SSS semptomu, n (%)	
Baş ağrısı	1 (2,5)

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Klinik Bulgular

Atypical hand, foot, and mouth disease: a vesiculobullous eruption caused by Coxsackie virus A6

Henry M Feder Jr, Nicholas Bennett, John F Modlin

THE LANCET Infectious Diseases

Volume 14, Issue 1, January 2014, Pages 83–86

Figure: Perioral ulcerations (A) and bullae on the calves (B) on day 6 of illness in a child aged 9 months with atypical hand, foot, and mouth disease

	Classic	Atypical
Age >5 years	Rare*	+
Temperatures >38°C	+	++
Intraoral rash	+++	+
Rash on palms and soles	+++	+
Rash on dorsal hands and feet	+	+++
Rash on calves and forearms	+	+++
Rash on neck and trunk	+	+++
Rash ulcerates and scabs	Rare*	+++
Bullae present	Rare*	++
Onychomadesis	+	++

Assigned proportions are estimates. +=10–30%. ++=30–70%. +++=70–90%. *Less than 5% of cases.

Table: Characteristics of classic and atypical hand, foot, and mouth disease

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Vaka

Yüksek ateş
El ayak ve ağızda vezikülobüllöz döküntüler
Döküntülerin yaygın oluşu
Enterovirüs (+)
Onikomadezis

Atipik El Ayak Hastalığı

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Onikomadezis

Tırnak yatağının matriksten spontan ayrılması, bir çeşit proksimal onikoliz
Tırnak oluşumunun bir süreliğine durmasına bağlı
Tırnak oluşumunun kısa dönemli yavaşlaması **Beau çizgileri**
uzun dönemli durması **Onikomadezis**

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Türkiye’de Literatür (2023)

Klinik Görüntü / *Clinical Image*

DOI: 10.5578/ced.20239923 • J Pediatr Inf 2023;17(1):54

Onikomadezis

Onychomadesis

Ergin Çiftçi (ID)

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Çocuk Enfeksiyon Hastalıkları Bilim Dalı, Ankara, Türkiye

Makale atfı: Çiftçi E. Onikomadezis. J Pediatr Inf 2023;17(1):54.

İki yaşında kız, el ve ayak tırnaklarında şekil bozukluğu olması nedeniyle getirildi. Hastanın sağ el dördüncü ve beşinci parmak tırnakları ile sol elin dördüncü parmak tırnaklarında deformasyon ve beau çizgileri vardı. Benzer değişiklikler ayak parmak tırnaklarından bazılarında da gözlemlendi. Hastanın yaklaşık iki ay önce ayağında grup yapmış veziküler döküntüsü olmuş. Hastanın tam kan sayımı normal sınırlar içinde bulunmuş, başka herhangi bir laboratuvar testi yapılmamıştı. Hastada herpes simpleks enfeksiyonu veya herpes zoster olabileceği de düşünülerek oral asiklovir tedavisi verilmişti. Döküntüleri tamamen düzelen hastanın tırnak değişiklikleri fark edilmişti. Hastanın sistemik bir başka patolojik bulgusu yoktu. Tırnak değişiklikleri onikomadezis olarak yorumlandı. Hastanın atipik bir el ayak ağız hastalığı geçirdiği, tırnak değişikliklerinin de buna bağlı olarak geliştiği düşünüldü. Zaman içinde tırnak değişiklikleri bir sorun olmadan düzeldi.

El ayak ağız hastalığı, enterovirüslerin neden olduğu bir enfeksiyon hastalığıdır. Tipik olarak adı anılan bölgeleri tutmakla birlikte hastalık klinik tanı konulmasında güçlük yaratan biçimde atipik döküntülere de neden olmaktadır. Onikomadezis, proximal tırnak plağının tırnak matriksinden ve tırnak yatağından ayrılması olarak tanımlanır. Enterovirüslerin tırnak yatağında

enflamasyon oluşturduğu, tırnak matriksinde büyümeyi geçici olarak duraklattığı ve bunların sonucunda onikomadezis gelişimine neden olduğu düşünülmektedir. Onikomadezis, el ayak ağız hastalığını izleyen bir ile iki ay arasında görülmekte ve kendiliğinden iyileşmektedir.

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Vaka

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Vaka

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Vaka

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Vaka

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Türkiye'de Literatür (2017)

İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi 2017; 7(2):157-160
doi:10.5222/buchd.2017.157

Olgu Sunumu

Onikomadezis ile seyreden ve küçük çaplı salgına yol açan bir atipik el-ayak-ağız hastalığı olgusu

A case with atypical hand-mouth-foot disease accompanying with onicomadesis and a small-scale outbreak

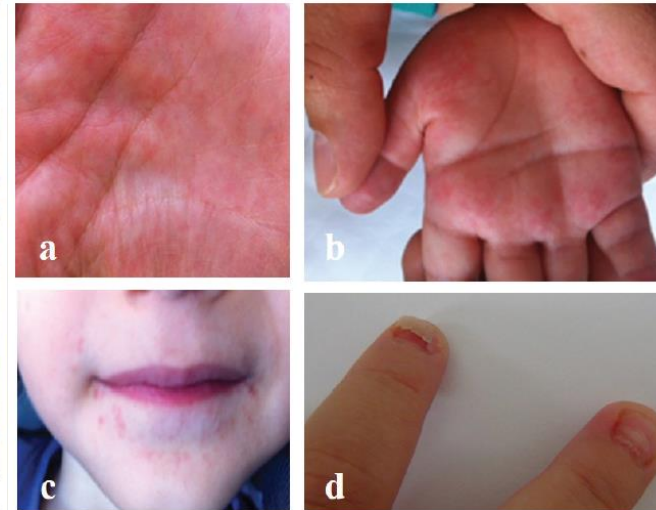
Bilge ALDEMİR KOCABAŞ¹, Adem KARBUZ¹, Neslihan DOĞULU², Tuğçe TURAL KARA¹, Gökalep BOLKENT², Ergin ÇİFTÇİ¹, Erdal İNCE¹

¹Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Enfeksiyon Hastalıkları Bilim Dalı, Ankara

²Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara

Resim 1. Olgunun alt ekstremitelerinde (1a) ve ağız çevresinde (1b) vezikülopüstüler döküntüsü. Olgunun annesinde avuç içi (1c) ve ayak tabanında (1d) maküler ve püstüler döküntüsü.

Resim 2. Olguyu izleyen hekimin (2a) avuç içindeki maküler döküntüsü, oğlunun avuç içi (2b) ve ağız çevresindeki (2c) maküler ve veziküler döküntüsü, tırnaklarda onikomadesis (2d).

EL AYAK AĞIZ HASTALIĞI

Sağlık Bakanlığı Uyarısı

Vaka insidansı $<1/10\ 000$

Antalya ilinden seçilen 18/25 vakada moleküler yöntemler ile virüs tespit edildi.

İleri hücre kültürü ve subtip tanımlaması

Coxsackievirus A6

16 hastada

Echovirus 25

2 hastada